

# Arbetarnes bildningsförbund : En blick tillbaka och en framåt. Föredrag vid...

Sandler, Johan

*78 Emx Br.*



National Library  
of Sweden

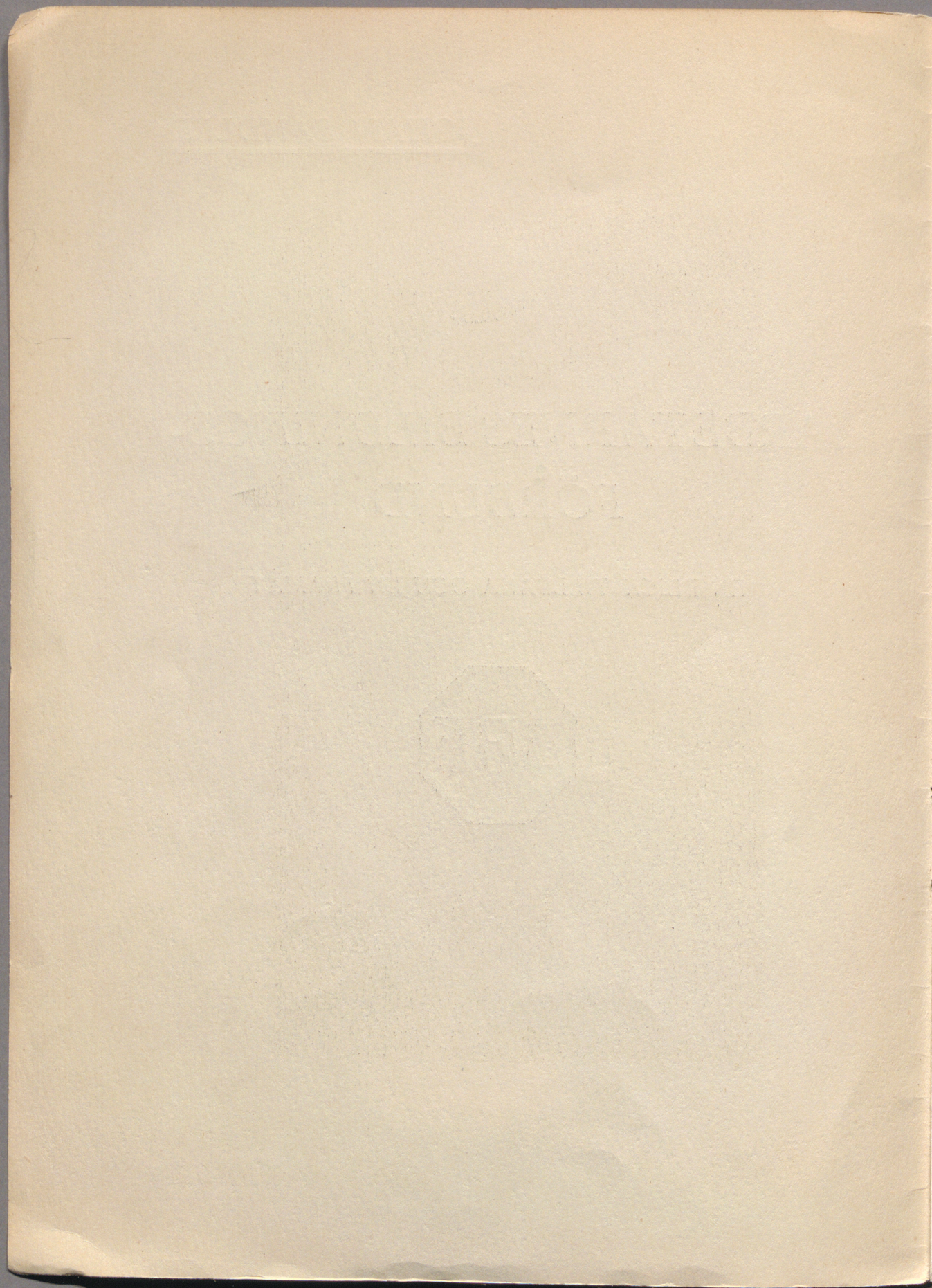
Under.  
Folkbildn. fören.  
(Bz.)  
o

JOHAN SANDLER

ARBETARNES BILDNINGSS-  
FÖRBUND

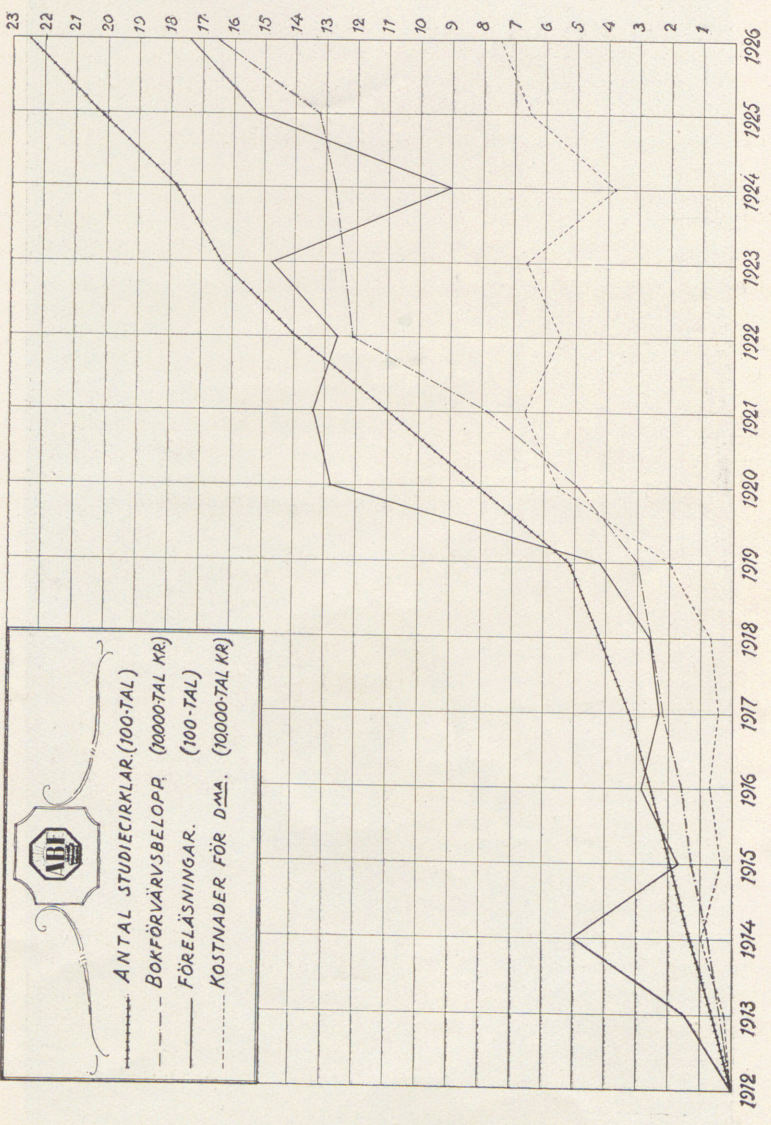
EN BLICK TILLBAKA OCH EN FRAMÅT







Axel Ebbé: Mannen som bryter sig ur klippan.



(Särtryck ur tidningen *Studiekamraten*.)

# Arbetarnes Bildningsförbund.

## En blick tillbaka och en framåt.

Föredrag av *Johan Sandler* vid A. B. F:s instruktörskonferens i Brunnsvik 5—7 juni 1926.

Det är sammanhang i livet. Även uti sekundernas gång.

A. B. F:s verksamhetstid är kort, mindre än en sekund i tidsskedenas ändlösa lopp. Men det ligger händelsesammanhang också uti de knappa 14 år, under vilka vårt förbund verkat. Det har haft sin födslovända, det har tagit sina första barnsteg och är nu mitt uppe i ungdomens spejande efter vägarna till verklig livslycka.

A. B. F:s födslovända ligger ungefär 20 år tillbaka. Det var då, som det började bli klart för arbetarna och deras vänner, att folkhögskolan var till icke blott för bondebefolkningen utan kunde och borde utnyttjas även av lönearbetareklassen. Det var ju under striderna om Høla och Brunnsvik, som nyssnämnda klass överhuvudtaget kom underfund med, att en svensk folkhögskola fanns. Det var slutligen då, som kampen mot kolportage- och struntlitteraturen med kraft och framgång upptogs av de socialdemokratiska ungdomsklubbarna.

Men kulturuppgiften och kulturkravet växte. Det blev allt klarare, att ett huvudvillkor för genomförande av det socialdemokratiska programmet vore att rusta hela arbetareklassen med goda kunskaper och förmåga att omsätta kunskaperna i samhällsgagnande handling. Ur med-

vetandet härom föddes tanken på att sammanföra alla organiserade arbetare kring detta rustningsprogram. Tanken förverkligades den 16 november 1912, då vid sammanträde med ombud för 6 organisationer: Kooperativa Förbundet, Landsorganisationen, Socialdemokratiska Arbetarepartiet, Järnvägsmannaförbundet, Soc.-dem. Ungdomsförbundet och Typografförbundet med tillsammans 293,633 medlemmar beslöto bilda ett "Arbetarnas riksförbund" för gemensam bildningsverksamhet. Namnet ändrades följande år i februari till "Arbetarnes Bildningsförbund, riksförbund för biblioteks- och föreläsningverksamhet".

Redan på hösten 1912 började verksamheten. Under särdeles anspråkslösa former. A. B. F:s centralbyrå utgjordes till en början av "en låda", har man sagt. Sedermera tillkommo skrivbord, kopierpress och ett registerskåp. Lokalen bestod av en avdelning uti studieledarens privata rum. Byrån ambulerade mellan Brunnsvik och Stockholm på grund av studieledarens vistelse vid riksdagen. Arbetet utfördes ofta av oavlönat folk, som arbetade för sakens skull. Löners konto för år 1912—1913 uppgick till 1,150 kr. Ett synnerligen anspråkslöst belopp för första året, då ju hela verksamheten skulle organiseras.



A. B. F:s instruktörskonferens i Brunnsvik 1926.

#### Utvecklingen, mätt med ekonomiska mått.

Verksamhetens kostnadssumma var också relativt liten. För föreläsningar och instruktionskurser utgavos under första verksamhetsåret kr. 2,124:45 och för bokinköp till studiecirklar kr. 1,341:47, summa kr. 3,465:92 mot resp. 50,175:92 och kr. 67,593:41 under verksamhetsåret 1924—1925. Inkomster och utgifter balanserade under första verksamhetsåret på kr. 12,932:78 och nu (år 1924—1925) på kr. 256,443:28, d. v. s. att A. B. F:s utgifts- och inkomststat har 20-dubbats på 14 år.

Under de första verksamhetsåren var A. B. F. utan statsanslag både för sin biblioteks- och sin föreläsningverksamhet. Det första år, för vilket statsbidrag mottogs, var verksamhetsåret 1914—1915, då anslag till bokinköp uppbars av statsmedel till ett belopp av kr. 3,425:54. År

1924—1925 uppbar A. B. F. i runt tal 84,000 kr. i statsmedel, d. v. s. nära 25 gånger så mycket och för året, som stundar, beräknas det uppgå till c:a 103,000 kr. Samtidigt växte anslagen från kommuner och lands-ting från 240 kr. till icke mindre än 99,000 kr. i avrundat tal. Men även våra arbetareorganisationers uppoffringar visa en mycket vacker stegring. De 2 första verksamhetsåren uppehölls ju arbetet helt och hållet av egna bidrag. Dessa ha vuxit från 12,500 kr. år 1912—1913 till 162,500 kr. år 1924—1925. I sanning ett vackert bevis på arbetarnas offervillighet.

#### Utvecklingen, mätt med studie- och bildningsintressets måttstock.

Stödorganisationernas medlemsantal var vid A. B. F:s start såsom nämnts 293,633. Det uppgår nu i avrundat tal till 990,000 med en årlig kontingent av cirka 49,500 kr.

Nu är det ju så, att en hel del av dessa medlemmar tillhöra en eller flera olika organisationer. Ett betydande antal tillhöra sålunda både Landsorganisationen, Soc.-dem. Partiet och Kooperativa Förbundet eller Verdandiorden. I antalet 990,000 förekommer sålunda dubbelräkning. Det är så gott som omöjligt att exakt ange det verkliga antalet personer, som stå stödjande bakom A. B. F. Nödigt siffermaterial härför står f. n. icke att få. Men man torde vara något så när på den säkra sidan, om man anslår antalet till minst 500,000, vilket betyder att var 12:e person i landet tillhör A. B. F. Praktiskt taget är det samtliga fackligt organiserade arbetare jämte de medlemmar i Kooperativa Förbundet, som ej tillhöra någon facklig eller politisk arbetareorganisation, som bilda Arbetarnes Bildningsförbund.

Synnerligen betecknande och värdefullt är det förhållandet, att A. B. F. utgör en enhetsfront, i vilken både socialdemokrater, syndikalister, kommunister och ungdomsklubbar av skiftande politisk och social åskådning samarbeta. Alla synas ha klart för sig, att hur än åsikterna växla rörande formerna för det samhälleliga omdaningsarbetet, en sak är dock viss, nämligen, att i sådant arbete kommer man ingen vart utan kunskap och fostran för arbetet i fråga. Vägar na kunna vara olika, men var man går, hur man än ser saken, så måste man ha ljus med sig på vägen och samma mål måste lysa och hänföra. Det är denna enhetsfront, som utgör A. B. F:s största och värdefullaste tillgång och på samma gång dess styrka. Den tillgången och den styrkan får A. B. F. aldrig förskingra.

Huru ställer sig den bildningssökande allmänheten till A. B. F:s verksamhet? I vad mån anlitas den och hurudan är utvecklingstenden- sen i detta hänseende? Det allmänna svaret härpå kan med full sanning formuleras så: allmänhetens intresse för och användande av A. B. F:s bildningsmöjligheter stegras år för år. Som bevis härför må först anföras deltagarefrekvensen uti de tre så att säga ordinarie verksamhetsgrenarna: föreläsningar, studie- cirkelverksamhet och biblioteks- rörelse. Utvecklingen inom dessa verksamhetsgrenar framgår av följande siffror från å ena sidan de tre första arbetsåren och å andra sidan de tre sista. Härom förmåler redogörelserna:

#### Biblioteksrörelsens omfattning och utveckling.

Verksamhetsår	Bokinköp	Boklån
1912—13 . . . .	2,908	—*
1913—14 . . . .	7,341	—*
1914—15 . . . .	11,930	32,121
1923—24 . . . .	127,604	409,847
1924—25 . . . .	131,047	483,689
1925—26 . . . .	165,586	475,537

#### Studiecirkelverksamhetens tillväxt.

Verksamhetsår	A n t a l	
	cirklar	medl.
1912—13 . . . . .	57	785
1913—14 . . . . .	134	1,824
1914—15 . . . . .	198	2,648
1923—24 . . . . .	1,783	22,943
1924—25 . . . . .	2,005	25,496
1925—26 . . . . .	2,251	28,757

#### Föreläsningverksamhetens frekvens.

Verksamhetsår	A n t a l	
	kurser	föreläsn.
1912—13 . . . . .	30	151
1913—14 . . . . .	112	501
1914—15 . . . . .	45	173
1923—24 . . . . .	189	906
1924—25 . . . . .	305	1,544
1925—26 . . . . .	340	1,769

\* Saknas uppgifter.



Deltagarna i 1926 års sommarkurs vid Lunds universitet.

Av dessa tabbläer framgår, att biblioteksrörelsen och studiecirkeilverksamheten utan avbrott gått framåt år för år. Båda dessa verksamhetsgrenar ha på 13 år mer än 40-dubblats i omfattning. Föreläsningverksamheten visar samma tendens, om man förbigår åren 1914—15 och 1923—24, då denna verksamhetsgren av ekonomiska skäl i samband med världskrigets utbrott och dess efterverkningar gick starkt tillbaka. Numera är emellertid denna verksamhet i starkt uppsving och A. B. F. kan icke på långa vägar tillötesgå de önsknings lokalorganisationerna framställa i detta avseende. Riksdagens höjning av föreläsninganslaget hoppas man skall medföra god hjälp härutinnan.

En god mätare av arbetareungdomens växande intresse för bildningsverksamheten är vidare det förhållandet, att antalet verksamma studiecirklar numera årligen ökas med över 200, att härigenom antalet studiecirkelmedlemmar årligen ökas

med c:a 2,500 samt att antalet bibliotek, tillhörande A. B. F., under det senaste arbetsåret ökats med icke mindre än 90. Våra bibliotek uppgå nu till ett antal av 877.

Förutom nu nämnda verksamhet av olika slag utövar A. B. F. numera även en omfattande

#### **Instruktionsverksamhet för studieledareutbildning.**

Ifrån en ringa början har denna betydelsefulla uppgift alltmera tillvunnit sig uppmärksamhet och sympati. Instruktionskonferenser, dels länsvis eller mera lokala, dels allmänna för hela landet, anordnas och bekostas av A. B. F. och omfattas med stigande intresse. Lika eller i ännu högre grad är förhållandet med de årligen igenkommande specialkurserna här i Brunnsvik och kvinnokurserna här eller på andra ställen i landet. Länskurser i samma syfte anordnas dels av A. B. F. direkt, dels av lokala organisationer med stöd av A. B. F. I år medverkar A. B. F.



Deltagarna i A. B. F:s studieledarekurs vid Sörängens folkhögskola 2—8 aug. 1925.

vid startandet av semesterkurser under midsommarveckan för industriarbetare. Det är ett uppslag till samarbete mellan landets folkhögskolor och A. B. F., varav man med skäl väntar gott resultat.

En särdeles värdefull anordning för utbildning av studieledare vidtages i år vid Lunds universitet. I samband med årets populärvetenskapliga sommarkurser hållas nämligen där särskilda utbildningskurser för studiecirkeledare i litteraturhistoria och kommunalkunskap. A. B. F. har beslutat stödja detta mycket beaktansvärda uppslag med stipendier till 25 deltagare med 20 kr. till vardera. Det är att hoppas, att detta uppslag skall följas vid de kommande sommarkurserna i Uppsala och vid högskolorna i Stockholm och Göteborg.

Till nya värdefulla uppslag på arbetarebildningens område hör vidare kurser med internationell innebörd. En mycket

uppmärksammas sådan hölls här i Brunnsvik under sommaren 1925. Härmed blev A. B. F:s deltagande i det mellanfolkliga kulturarbetet på ett mera framträdande sätt än förr aktualiserat. Arbetarnas studieresor till utlandet må i detta sammanhang omnämnas.

Den nu lämnade återblicken ger ett starkt intryck av, vilket intensivt arbete som alla A. B. F:s aktiva medlemmar nedlagt efter de väl planlagda linjer, som först utstakades. Arbetet har fått en utveckling, som man antagligen icke vågade hoppas på vid starten. Det har gått framåt!

Men detta anförande skulle ju också innehålla

#### En blick framåt.

Vi ha kommit ett gott stycke på väg. Men det återstår ännu en lång vandring. Vad ha vi att göra? En blick på arbetsfältet visar osökt på följande nära liggande uppgifter:

Studiecirkelverksamhetens utveck-

ling utåt och inåt bör och kan kraftigt stimuleras. En tablå över denna verksamhets utveckling har utarbetats på centralbyrån med ledning av senast inkomna rapporter. Den visar rätt så intressanta drag ur vår cirkelverksamhets utbredning i olika delar av landet. Undersökningen gäller de tre senaste arbetsåren. Största absoluta tillväxten ifråga om cirkelarnas antal visar följande distrikt:

Västgötalänen, ökning 72 cirklar, Värmland, ökning 66 cirklar, Skåne, ökning 62 cirklar, Stockholms stad, ökning 50 cirklar, och Södermanland, ökning 50 cirklar.

I förhållande till folkmängden (antal cirklar på 10,000) komma några av nu nämnda distrikt ävenledes i främsta rummet, men då blir ordningen en annan.

De sju bästa distrikten äro i detta fall: Södermanland med 7 verksamma cirklar på 10,000 invånare, Stockholms län med 6.6, Värmland 6.3, Västmanland 5.1 samt Örebro, Dalarna och Västernorrlands län med 4 cirklar vardera.

För städerna Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping är ställningen denna: Främst står Malmö med 7.1 verksamma cirklar på 10,000 invånare. I andra rummet kommer Norrköping med 6.1. Såsom trea kommer Stockholm med 4.5 och först i fjärde rummet kommer Göteborg med 3.3 cirklar på 10,000 invånare.

Lägsta antalet verksamma A. B. F.-cirklar i förhållande till folkmängden ha följande distrikt: Kalmar län med 2.7 verksamma cirklar på 10,000 invånare, Gävleborgs län 2.6, Älvsborgs- och Skaraborgs samt Jämtlands län 2.4, Östergötland utom Norrköping 2.3, Kronobergs- och Norrbottens län 2.2, Västerbot-

tens 2.1 samt Gotlands- och Blekinge med 2 verksamma cirklar på 10,000 invånare.

Under de tre senaste verksamhetsåren har nettoökningen i antalet A. B. F.-cirklar utgjort 613, därav för sista året 246.

Medeltalet verksamma cirklar på 10,000 invånare uppgår nu för hela riket till 3.6, vilket är lika med siffran för Jönköpings län.

Av alldeles särskilt intresse är studiecirkelfrekvensen inom fackföreningsrörelsen. En undersökning härom grundad på fackförbundens medlemsantal år 1925 och cirkelarnas nummer under arbetsåret 1925—26 visar, att Landsorganisationen har 11 studiecirklar på 10,000 medlemmar och S. A. C. jämte andra fackförbund utanför L. O. 13.5.

Inom L. O. var studiecirkelfrekvensen störst bland kommunalarbetarna med 34 cirklar på 10,000. Därefter komma typograferna och metallindustriarbetarna med respektive 20 och 13.

Bland utanför L. O. stående fackliga organisationer intar Hospitalspersonalens förbund främsta rummet med icke mindre än 6.4 cirklar på 1,000 medlemmar. Närmast kommer S. A. C. med 21 på 10,000 medlemmar.

Av dessa uppgifter över den nuvarande ställningen för studiecirkelverksamheten dels inom landets olika distrikt, dels inom respektive arbetareorganisationer, framgår med all önskvärd tydlighet, att vår verksamhet i detta hänseende ännu är i sin linda och att således mycket återstår att göra.

Helt visst kan också mycket åstadkommas. Det ligger nog inom möjlighetens gräns att inom alla våra distrikt uppnå samma frekvens som Södermanland har. Det betyder, att



Deltagare i semesterkursen vid Grebbestads folkhögskola midsommarveckan 1926.

studiecirklarnas antal skulle nära på fördubblas, ökas från 2,251 till 4,200. De goda krafter, som numera i alla delar av landet arbeta för A. B. F:s utveckling och det växande intresset för saken inom våra arbetareorganisationer samt det trängande behovet av skolning för arbetareklassens samhällsuppgifter äro borgen för fortsatta framgångar för studieverksamheten. I varje by i landet bör finnas minst en duktig studiecirkel.

Det vore dock ett stort fel, om vi såge dessa framgångar endast uti en yttre utveckling, i cirkel- och medlemsantal. Vida betydelsefullare är en allt mer stegrad intensitet i arbetet för fördjupande av studiearbetet. Vår studieverksamhet får icke vara bildningsskum eller snömos, får icke heller nöja sig med blotta stämning

gar och drömmier. Den vill och måste se sin uppgift i förvärvande av insikter i tidens livsfrågor och moget vett angående sättet för deras lösning. Politisk, ekonomisk och industriell demokrati bör förbindas med kulturell demokrati. En själskulturens folkmakt må tränga undan penningmaktens brutala hårdhet!

#### Kvinnorna med!

En annan synnerligen betydelsefull och nära liggande uppgift i fråga om vårt studiearbete är vidare strävandet att öka och stimulera intresset hos kvinnorna. De utgöra för närvarande endast 20 % i våra cirklar. Och vid föreläsningskurserna utgöra de i allmänhet ett fåtal. Det bör icke så vara. Kvinnorna ha nu politisk och ekonomisk myndighet. De

utgöra en betydelsefull faktor vid samhällsfrågornas avgörande. De ha viktiga intressen att härvid bevaka. Tusenårig hävd och vana ha hittills hållit dem utanför inflytande på lagstiftning, beskattning och förvaltning. Nu skola de komma med, icke på kommando av männen, utan såsom upplysta och självständiga viljor. Det sker icke på en gång. Samhällskvarnarna mala långsamt. Ännu ha endast en ringa procent av vårt lands kvinnor klart för sig vad som för deras vidkommande har hänt och vilken stor uppgift de härigenom nu stå inför. Här om skola de upplysas och här för skola de utbildas. I cirkelarnas studiarbete och på föreläsningskurserna böra de vara minst lika många som männen. Ämnena böra väljas så och behandlas så att de kvinnor, som komma med, må känna, att de få något för sin samhällsuppgift värdefullt. Då komma de att intressera sina kamrater för deltagande uti bildningsarbetet. Kvinnoinslaget i vårt studiarbete skall växa, icke genom några konstlade medel utan på grund av att behovet av kunskap blivit medvetet och intresset för bildningsfrågor vaknat.

Utom våra kvinnokurser, som glädjande nog omfattas med allt livligare intresse år för år, skulle det nog verka välgörande och väckande, om emellanåt kvinnliga länsinstruktörer tillsattes, där förhållandena möjliggjorde det. För närvarande finnes endast manliga läns- eller distriktsinstruktörer inom A. B. F:s verksamhet.

Vad nu är sagt om kvinnornas ringa deltagande uti studiecirkelarbete, gäller också våra föreläsningskurser. Allt för ofta får man under föreläsningsturnéer lägga märke till,

att bygdens kvinnor, även arbetarekvinnorna, tyckas anse föreläsningarna angå uteslutande männen. Man får ju ej så mycket undra häröver. Ty föga har hittills gjorts för att väcka och liva intresset hos kvinnorna för samhällsangelägenheterna utanför hemmets härd. Inom kvinnornas fackföreningskretsar råder dock en glädjande livaktighet. Exempel härpå kunna anföras från såväl storstäderna som vissa industricentra. Men bland icke organiserade kvinnor — och hit höra ju de allra flesta — är intresset och deltagandet för det fria folkbildningsarbetet ännu i sin linda. Här finns ett stort arbetsfält. Närmast gäller det att få med kvinnor uti bildningsråden och uti kursbestyrelserna och att genom dessa och övriga kulturellt vakna intressera kamraterna att komma med uti vår verksamhet, komma med i studiecirkelarna, deltaga i föreläsningskurser och praktiska övningar, hjälpa oss att tänka ut nya uppslag till arbetsformer, studieämnen och agitationsmetoder m. m. I de nya blanketterna för studiecirkelarnas arbetsrapporter skall hädanefter även uppges antalet deltagande kvinnor. Dessamma böra även föreläsarna iakttaga i sina rapporter om antalet deltagare uti föreläsningskurserna. Det får ej dröja länge, innan antalet kvinnor uti vår aktiva bildningsverksamhet är minst lika stort som männens. Det betyder en fördubbling av vår "fälthär".

#### **Studieledareutbildning.**

För främjande och utveckling av vår verksamhet må vi vidare beakta det allt mer trängande behovet av goda och intresserade ledare av studiecirkel, bibliotek och föreläsningskurser. Vi behöva dugliga or-



Andra gruppen vid A. B. F:s kvinnokurs på Brunnsvik 1926.

organisatörer av det fria folkbildningsarbetet i alla dess former, vi behöva sakkunnig ledning uti arbetareorganisationerna, uti kooperativet, uti vår litterära verksamhet och i tidningspressen. Och vi behöva vidare grundlig utbildning i en lång rad av ekonomiska frågor, så sant det skall bli mer än fagert snack talet om industriell demokrati. För detta ändamål hålla vi våra studieleddarekurser och instruktörskonferenser, våra kvinnokurser, specialkurser och internationella konferenser med kulturellt program. I det i allmänhet livliga intresse, varmed dessa kurser av skilda slag omfattas, se vi en löftesrik början till förverkligande av önskemålet om en arbetarehögskola med stöd av den organiserade arbetarörelsen. Brunnsvik firar i år sitt 20-årsjubileum.

Kanske skola de, som leva 20 år här efter få vara med och se detta ideal om en egen högskola förverkligat här i Brunnsvik eller annorstädes.

Det finns alltså stora, viktiga arbetsuppgifter även beträffande denna mera speciella uppgift.

För några år sedan önskade en industriidkare i vårt land, som ville lämna sin verksamhet på grund av ålder, ingenting hellre, än att hans till flera hundra man uppgående arbetarekår skulle överta hans stora affärsanläggningar och driva industrien såsom ägare. Saken lades så, att penningfrågan gott kunde klaras. Men det blev ingenting av i alla fall, fastän köpebudet var mycket fördelaktigt och industrien hade de bästa förutsättningar för att gå med god vinst. Varför blev det ingenting av? Jo, arbetarna kommo

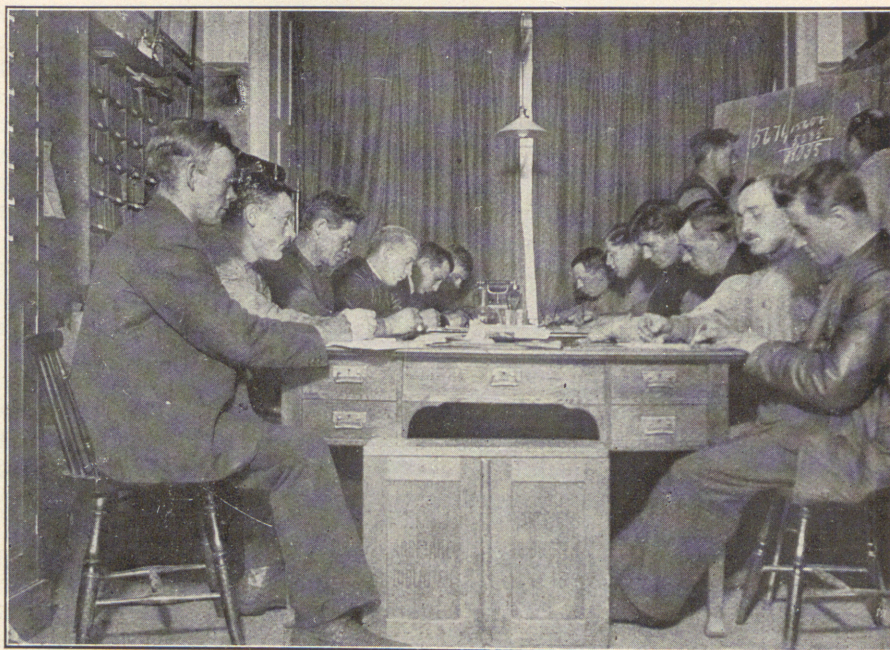
vid överläggning om saken till insikt om, att de saknade förutsättningar för att kunna leda affären. De ägde ej de ekonomiska insikter, som de förstodo skulle behövas för affärens skötande och att för detta ändamål nödgas anlita en överklarsare med hög avlöning, kunde aldrig komma ifråga. Hellre då låta en kapitalist ta hand om affären och vinsten och fortsätta som lönegångare. Ja, så gick det. En enskild person övertog affären och blev mångmiljonär på den. Men arbetarna äro fortfarande lika fattiga och beroende och verkets hundrataf arrendatorer sitta lika otrygga.

Exemplet är icke alldeles enastående. Det visar med all önskad klarhet nödvändigheten av praktisk ekonomisk skolning bland våra kroppsarbetare av alla slag.

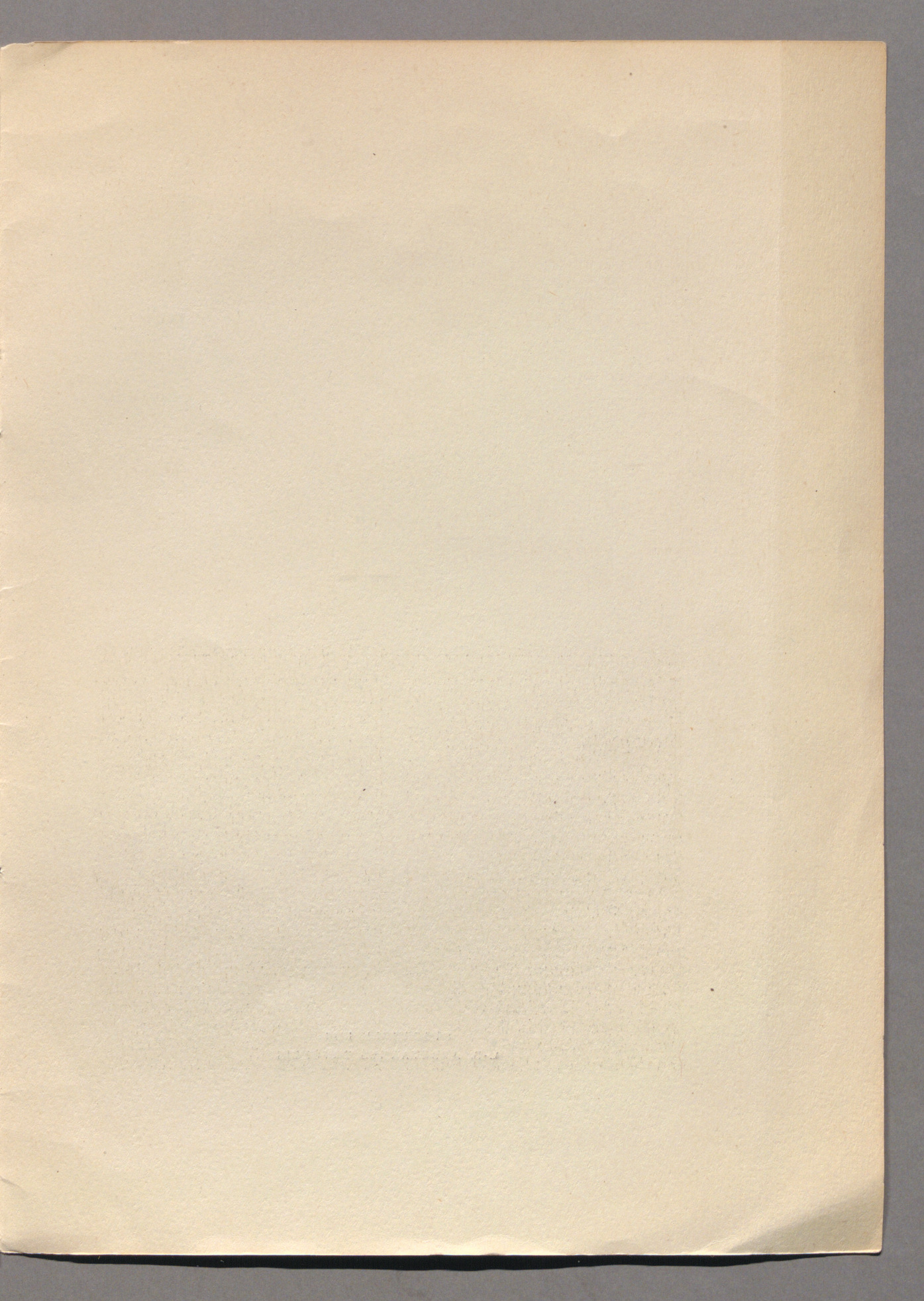
Dugliga kooperatörer, praktiska och insiktsfulla ledare av arbetsföretag falla icke ned från skyarna, fullfjädrade och färdiga. De skola utbildas. Här har A. B. F. ett arbetsfält med oanade möjligheter. I den mån socialiseringen må kunna genomföras blir ett sådant arbetsfält mångdubbelt större. Det finns alltså uppgifter, värda att leva och strida för!

Talet om ett nytt och bättre samhälle får ej vara blott en fras. Det skall ha levande, aktuell innebörd. Det skall förverkligas. Ett huvudvillkor härför är emellertid bättre människor, kunnigare, vidsyntare, av god samfundsanvända genomträngda människor.

Härvid skall A. B. F. allt kraftigare medverka på djupaste allvar och med segrande kraft.



En av Stockholms hamnarbetares studiecirklar.



STOCKHOLM 1926  
A.-B. ARBETARNES TRYCKERI